

Brusel zpackal puč v Lotyšsku - do vlády nastupují sedláci a na ministerstvo energetiky a klimatu vyslali odpůrce Grýndýlu

- CZ24 News | 15. září 2023

LOTYŠSKO: Nová vláda v programovém prohlášení, s nímž v pátek předstoupí před parlament, ohlásila zavedení zvláštní bankovní daně, zrušení rovné daně a státní regulaci cen elektřiny. Kromě toho chce přidat peníze na zemědělství, zdravotnictví a školství

Během letních prázdnin došlo v Lotyšsku k pokusu o vládní puč. Pád vlády bývalého premiéra a budoucího ministra zahraničních věcí Krišjānise Kariņše (Nová jednotka) vyprovokovala Evropská komise. Po více než rok existence předchozí vlády prosazoval menší koaliční partner Národní sjednocení (NA) zavedení druhé vyšší sazby daně pro banky, což bývá označováno jako sektorová bankovní daň. Největší vládní strana Nová jednotka se tomuto záměru z počátku bránila. Kvůli hospodářským a rozpočtovým problémům vyvolaným válkou na Ukrajině a sankcemi EU na jaře prudce změnil názor její minulý i budoucí ministr financí Arvils Ašeradens. V květnu oznámil Evropské komisi záměr bankovní daň zavést a do konce července jednal s Evropským soudním dvorem o detailech, aby paragrafové znění nebylo v rozporu s právem EU. Na přelomu července a srpna oznámil, že se mu se Soudním dvorem EU podařilo dosáhnout dohody, a návrh zákona předložil do vlády. Krátce poté povolala Evropská komise ke konzultacím do Bruselu většinu expertů na čerpání fondů EU, kteří byli akreditováni jako diplomaté na Stálém zastoupení EU v Lotyšsku. Ještě ten večer vypověděla ostatním partnerům koaliční dohodu parlamentní skupina Sjednocená kandidátka.

Po demisi vlády a ohlášení Kariņše, že odchází z politiky, vývoj nabral směr, který v Bruselu rozhodně neočekávali. Na funkci předsedkyně vlády byla poslaneckým klubem největší vládní strany navržena dosavadní ministryně práce a sociálních věcí Evika Siliņa. Již od června veřejně upozorňovala, že politiku v zájmu obyčejných Lotyšů by bylo možné lépe dělat se Svazem rolníků a lesníků (ZZS).

Jde o nejstarší profesní organizaci v zemi, která byla založena již po sesazení ruského cara Mikuláše II. z trůnu v roce 1917. Mnoho let šlo o obdobu naší Agrární komory nebo Zemědělského svazu. Ekonomická transformace probíhala v Lotyšsku ještě brutálněji než v bývalém ČSFR a později v ČR. Po získání nezávislosti na SSSR byly vládou zcela rozprášeny bývalé sovětské kolchozy. Vláda rozpustila i výkupní a servisní organizace. A hlavně zrušila veškeré finanční podpory zemědělcům. Ekonomická katastrofa v roce 1992 přiměla lotyšské sedláky, aby ve snaze o prosazení změn kandidovali do Saeimy, jak je nazýván tamní parlament. Do poslaneckých lavic zasedli až na druhý pokus.

Vstup do EU přinesl lotyšským zemědělcům těžké zklamání. Těšili se na dotace, které mají farmáři v Německu nebo Holandsku, a splakali nad výdělkem ještě hůř, než čeští zemědělci. Přestože se EU ve Smlouvách o přistoupení ČR i Lotyšska zavázala, že do roku 2014 sjednotí dotace vyplácené východním zemědělcům na úroveň těch placených západním, dostávají naše podniky pouze 25% částky vyplácené německým, holandským nebo rakouským zemědělcům. Lotyši dostávají dokonce jen 10%. Z politiků ZZS se po vstupu do EU stali tvrdí kritici Bruselu.

Popularita zemědělské strany prudce stoupla v posledních čtyřech letech, kdy Brusel v rámci grýndýlu svými právními předpisy likviduje zemědělství i průmysl. Po letech strávených v opozici nyní sedláci dostávají šanci pokusit se o nápravu ekonomických problémů přímo ve vládě.

Hned po pádu Karinšovy vlády se prezident Edgars Rinkēvičs, který býval ministrem zahraničních věcí za Novou jednotu, pokusil sestavit vládu široké koalice složené z pěti parlamentních frakcí. Je mu nutné přiznat ke cti, že jednání vedl se všemi stranami zastoupenými v parlamentu. Z jednání nevykloučoval ani poslance zastupující ruskojazyčnou menšinu. Jeho projekt pětikoalice, ale nevyšel kvůli vzájemné osobní nenávisti mezi šéfy politických stran. Pučisté z Jednotné kandidátky odmítali pokračovat ve vládě, pokud se jí bude účastnit NA, což je sesterská strana polské vládní strany Právo a spravedlnost (PiS), s níž v Evropském parlamentu spolupracují v rámci frakce ECR. NA i na domácí scéně prosazuje podobný směr jako polská PiS. Od tvrdého odporu ke grýndýlu až po vyhraněnou protiruskou politiku. Z jejich dílny vzešel platný zákon, podle něhož musí ruskojazyční obyvatelé do konce letošního roku složit státní zkoušku z lotyšštiny, nebo opustit zemi. Tato strana, která bývá zahraničním tiskem označována jako „nacionalisté“, zase odmítla ve vládě pokračovat, pokud se jí budou účastnit Progresivisté.

Nakonec to dopadlo tak, že vládu společně utvořili Nová jednota, zemědělci a progresivisté. Posledně jmenovaní si do programového prohlášení vlády prosadili zavedení registrovaného partnerství pro LGBT osoby a udržení výdajů na obranu ve výši 3% HDP, jak o tom rozhodla předchozí vláda. Ve vládě budou mít tři ministerstva – dopravu, obranu a kulturu.

Velmi silné postavení ve vládě se podařilo získat zemědělcům. K první verzi dohody o sestavení vlády došlo již minulý pátek. Podle ní měly sedlákům připadnout 4 ministerstva. Ministrem zemědělství bude profesionální včelař a letitý činovník zemědělských organizací Armands Krauze. Nyní je předsedou ZZS a v minulosti zemědělce zastupoval v unijní tripartitě zvané Evropský hospodářský a sociální výbor (ECOSOC). Jde o zkušeného poslance, který od roku 2014 působil v opozičních lavicích.

Na ministerstvu práce a sociálních věcí novou premiérku nahradí Uldis Augulis, který je za sedláky poslancem dokonce od roku 2006. V minulosti předsedal parlamentnímu výboru pro sociální politiku. I on má rozsáhlé zkušenosti s Bruselem, kde působil jako člen Výboru regionů.

Velký poprask vzbudila „selská“ nominace trestního právníka Gunārs Kūtrise na funkci ministra kultury. Během víkendu se proti němu začala bouřit veřejnoprávní televize a rozhlas, které chtěl sloučit do jedné organizace a seškrtnat jim rozpočet, a též zástupci divadel napojených na státní dotace. V pondělí premiérka tlaku ustoupila a nabídla ZZS výměnu „kultury“ za Ministerstvo pro energetiku a klima. Kultura byla přenechána progresivistům, kteří se za něj museli vzdát původně vyjednaného ministerstva zdravotnictví.

Na energetiku a klima nastoupí Kaspars Melnis, který byl původně nominován na funkci ministra hospodářství. Včerejší přesunutí Melnise do funkce ministra pro energetiku a klima vyvolalo protesty většiny ekologických organizací, které v zemi působí. Nastupující ministr je znám jako tvrdý odpůrce grýndýlu. Jako opoziční poslanec ostře kritizoval nejen zřízení tohoto úřadu. Navíc navrhoval, aby parlament uložil vládě v Radě ministrů hlasovat proti směrnici o „obnově přírody“. Nyní bude mít sám možnost v Radě zvednout ruku proti návrhu předpisu, podle něž by měly být zbourány nejen přehrady a protipovodňová díla, ale mohlo by dojít i na jihočeské rybníky vybudované Jakubem Krčínem z Jelčan, které jsou součástí světového kulturního dědictví. Zpět na močály přeměněna by mohla být všechna pole, kde i před staletími byly bažiny. Což by v Lotyšsku znamenalo úplný konec zemědělství.

Ministerstvo hospodářství nakonec za sedláky převezme politický veterán a dvojnásobný stranický

přeběhlík Viktoras Valainis. Původní profesí stavební inženýr je členem parlamentu od roku 2011. V posledních volbách byl zvolen za ZZS a získal nejvíce preferenčních hlasů. Rolnická strana je jeho třetím stranickým angažmá. V minulosti působil na řadových vysokých úřednických funkcích ve vládách.

Kromě ministerských křesel získají zemědělci i funkci předsedy parlamentu. V pátek by jím měl být zvolen dosavadní předseda poslaneckého klubu ZZS Viktoras Valainis.

Vláda by měla v Saeimě disponovat většinou 53 mandátů ze 100. Během jednání o sestavení vlády přeběhl do vládního tábora z pučistické Sjednocené kandidátky poslanec za regionální stranu Čest sloužit Rize Oleg Burov. Probruselské listy již nyní píší o budoucí vládě jako o ohrožení bezpečnosti země a dosavadního prozápadního zahraničně politického směřování. Přesto, že největší vládní strana převzala z politiky NA a prosadila do vládního prohlášení závazek vydávat na vnitřní bezpečnosti 2,5% HDP a záměr dobudovat plot na hranicích s Běloruskem a Ruskem. Tudy do země proudili migranti z arabských zemí a Afriky, jejichž nájezdy zorganizoval běloruský prezident Alexandr Lukašenko odvetou a potíže, které mu podporou opozice dělala lotyšská vláda. Lukašenko nechal otevřít řadu nových letů do zemí, z nichž migranti proudí do EU a jeho bezpečnostní složky převážely migranty na státní náklady rovnou až k hranicím pobaltských zemí a Polska.

Bruselu nevyšel puč, jehož cílem nebylo jen dostat z vlády NA jako sesterskou stranu polské PiS. Šlo o mnohem více. Po sérii změn vlád v letošním roce již v EU existuje blok rebelských zemí, které společně disponují blokační menšinou v Radě ministrů. Tím, že se nové premiérce podařilo vyjednat nástup protigrýndýlových sedláků do vlády, se blokační menšinu rebelů podařilo udržet.

Držme proto lotyšským „vidlákům“ palce, aby se jim podařilo ve vládě uspět. Vzhledem k tomu, že ve vládním programovém prohlášení, vyjednaném v úterý, se podařilo dohodnout závazky zvýšení rozpočtových výdajů na podporu produktivního zemědělství z národních zdrojů, a na školství a zdravotnictví, jejich potenciální vládní úspěchy by mohly způsobit i posílení protigrýndýlové party v Evropském parlamentu. Nyní lotyšské rebely europarlamentu zastupují poslanci za NA. Sedlákům se doposud do europarlamentu nepodařilo proniknout. Při posledních volbách jen těsně. Pokud se vládní sliby podaří aspoň z části přeměnit ve skutek, můžeme za rok v červnu očekávat místo jedné hned dvě protigrýndýlové lotyšské strany. A budou se zatraceně hodit při sestavování nových frakcí i při budoucích hlasováních. Vzhledem k růstu averze proti grýndýlu napříč Evropou lze očekávat, že budoucí složení europarlamentu bude výrazně odlišné od toho současného, v němž mají grýndýlisté převahu. V optimálním případě by sedlácké hlasy mohly být jedněmi z těch, které budou rozhodovat o zamítnutí různých nesmyslů. Nebo je pomohou pomoci obrousit podoby, s níž průmysl a zemědělství v Unii bude moci přežít.

AUTOR: Martin Kunštek

[ZDROJ](#)